

ALABOEMSASA?!

Speelse taalstimulering in de vrije tijd

Intro

Je bent animator of monitor op een speelplein of taalstage, leider of leidster in een jeugdbeweging of begeleider in de buitenschoolse opvang. Vraag je je af hoe je met een grote groep meertalige kinderen kan omgaan? De dvd illustreert en verduidelijkt hoe je op een eenvoudige en leuke manier (in meertalige contexten) het Nederlands kan stimuleren.

In de rand rond Brussel zijn er in de vrijetijdsinitiatieven (zoals Chiro, Scouts, taalstages, speelpleinen, buitenschoolse opvang, etc.) veel kinderen die thuis geen Nederlands spreken. Sommige kinderen gaan wel naar school in het Nederlands, maar het Nederlands is nog geen **speeltaal**... totdat ze op het speelplein, de jeugdbeweging of in een ander vrijetijdsinitiatief komen.

Spelen in een taal die niet de eerste taal is, vraagt van het kind een **serieuze inspanning**: het moet in nieuwe situaties een nieuwe taal leren en die nieuwe taal leren gebruiken in spontane interacties met vrienden. Niet eenvoudig, want spontane reacties komen vaak automatisch naar boven in de thuistaal.

Kinderen gaan in de eerste plaats naar vrijetijdsinitiatieven om zich te amuseren. Taal is bijkomstig, maar... **voor alles wat er gebeurt, is er taal nodig**. De speluitleg en afspraken, de verdeling in teams en het uitvoeren van opdrachten, gebeuren allemaal in het Nederlands. Wat taalstimulering in

de vrije tijd zo gunstig maakt, is dat de taal die er gebruikt wordt direct gekoppeld is aan de acties die volgen. Eerst wordt het spel uitgelegd, en dan wordt het gespeeld; er wordt een opdracht voorgelezen, en vervolgens wordt die uitgevoerd. Kinderen voelen en ervaren op die manier de nieuwe taal en dat zorgt ervoor dat die taal blijft hangen.

Het is daarom goed om als monitor of leider even stil te staan bij de **taalverwervingskansen** die zich voordoen tijdens je werking. Op welke momenten kan je kinderen stimuleren of helpen met het verwerven van het Nederlands? Hoe doe je dit op een niet-schoolse manier en hou je de focus op het spel?

De dvd toont wanneer en hoe je aan taalstimulering kan doen. De tips op de dvd, worden in deze tekst opgelijst en uitgelegd. Voor tips over de **voorbereiding** en de **speluitleg**, lees je de eerste twee delen. Vervolgens krijg je meer informatie over taalstimulering **tijdens het spel** en **tussendoor**. In het laatste luik van de dvd en deze tekst staan we stil bij het **contact met de ouders**.

Taalstimulering is...

het op een natuurlijke, leuke en ongedwongen manier stimuleren van het Nederlands. Er is ook ruimte voor het gebruik van andere talen naast het Nederlands.

- taal koppelen aan actie
- zorgen dat de kinderen betrokken zijn
- interesse tonen in de kinderen
- spreekkansen geven en bewaken
- natuurlijke interactie (niet faken!)

ALABOEMSASA?!

Speelse taalstimulering in de vrije tijd

Structuur

- routine
- veilig gevoel

Vorbereitung spel én uitleg

- inkleding
- materiaal

Enthousiasmeer!

Voor het spel

Nog voor de activiteit begint, kan je zorgen dat kinderen zich goed en betrokken voelen: dit is het allerbelangrijkste voor positieve taalstimulering. Maar hoe doe je dit?

Interactie en betrokkenheid door structuur

Vooraf voor kleinere kinderen, maar eigenlijk voor iedereen, is een goede **structuur** van je activiteiten belangrijk. Bij de jeugdbeweging dient de opening (of formatie) om de activiteiten voor te stellen en de kinderen er warm voor te maken. Door het schreeuwen van luide kreten wordt het groepsgevoel aangewakkerd. Ook op het speelplein en de taalstages verlopen de meeste dagen en activiteiten volgens een vaste opbouw. Kinderen die geen of weinig Nederlands kennen, zullen de structuur snel herkennen en daardoor weten wat ze kunnen verwachten. De vaste opbouw biedt kinderen een houvast om de betekenis van terugkerende stukjes Nederlands te achterhalen. Ook liedjes zijn een goed middel om zowel de routine als de interactie te verhogen.

Interactie en betrokkenheid door voorbereiding

Voor elke goede activiteit (en dus ook een goede taalstimulerende activiteit) is een degelijke **voorbereiding** belangrijk. Kies voor een thema, materialen en eventueel verkleedkledij die de interesse van de kinderen voldoende zullen wekken en die interactie zullen uitlokken. Leg je materiaal op voorhand klaar en denk na over hoe je het spel zal uitleggen. Je kan de uitleg voor jezelf overlopen of even aftoetsen bij een andere leider of monitor.

Interactie en betrokkenheid door te enthousiasmeren

Je wil natuurlijk dat de tijd en energie die je al stak in de voorbereiding resulteert in een even groot enthousiasme bij de kinderen. Steek de kinderen dus aan met je **eigen enthousiasme**; dat is de basis voor een goed spel en ook voor taalstimulering!

EEN SHORT
MAG OOK?!

Een herkenbare structuur en een degelijke voorbereiding van de activiteit zorgen voor een veilig gevoel en herkenning. Dit verhoogt de betrokkenheid nog voor de activiteit begint.

ALABOEMSASA?!

Speelse taalstimulering in de vrije tijd

Speluitleg

Speluitleg

- gestructureerd
- herhaal... met andere woorden
- gebaren, voorbeelden,...

Doe het voor!

Alles geprobeerd en nog niet begrepen?

Andere talen ok

Bij de aanvang van een activiteit geef je meestal eerst uitleg aan de kinderen. In een meertalige groep is het normaal dat niet iedereen alles meteen begrijpt. Wat doe je dan?

Brabplouif trokinsk speluitleg

De brabbeltaal van Tomas geeft je een idee van hoe het is om maar enkele woorden van een uitleg te begrijpen. Die enkele woorden zijn een goed aanknopingspunt als ze gevolgd worden door genoeg herhaling en verduidelijking met gebaren en voorbeelden.

Hoe leg je een spel uit?

Wanneer je een spel uitlegt aan kinderen, is het een uitdaging om met de juiste woorden zoveel mogelijk **betekenis** over te brengen. Voor alle vormen van communicatie met kinderen die het Nederlands nog aan het verwerven zijn, gelden dezelfde eenvoudige trucjes. Hieronder alle tips op een rijtje!

TIPS

- geef je uitleg **gestructureerd** en duidelijk
- gebruik veelvoorkomende, internationale woorden (woorden die in verschillende talen bijna hetzelfde zijn, bv. 'telefoneren', 'cadeau')
- gebruik dezelfde vaste uitdrukkingen
- herhaal de **kernwoorden**
- herhaal in **andere woorden** of laat een kind in de groep het spel uitleggen
- **illustreer** wat je bedoelt: gebruik lichaamstaal, toon het materiaal waar je over spreekt, laat enkele kinderen het spel voordoen of doe het zelf voor
- stel **vragen** en toets af of je duidelijk geweest bent.

Ondanks deze tips zal het niet altijd mogelijk zijn om alle kinderen meteen duidelijk te maken hoe een spel gespeeld wordt. Oudere kinderen kunnen elkaar op weg helpen door de uitleg in het Nederlands of een andere taal te herhalen, maar bij de jongere kinderen gaat dit moeilijker. Speel daarom gerust eens een 'testronde'. Je merkt dan snel wie mee is en wie niet.

Op de dvd ziet leider Steve dat iemand niet mee is met het spel. Doordat hij zelf aan het meespelen is, kan Steve dit probleem gemakkelijk oplossen. Met enkele zinnen, gebaren en kernwoorden in het Frans zorgt hij snel voor verduidelijking. Dit doet hij zonder het spel te verstoren en zonder het kind in de spotlight te zetten. Zijn manier van uitleg geven is aangenaam voor iedereen want het spel kan verder gespeeld worden en iedereen is mee.

Met eenvoudige trucjes kan je zorgen dat je verstaanbaar bent en benut je de kansen om kinderen te ondersteunen in het verwerven van het Nederlands.

ALABOEMSASA?!

Speelse taalstimulering in de vrije tijd

Meespelen
is interactie!

Meer
gesprekscansen
• kleinere groepjes

Reageer op fouten
door het juiste
terug te kaatsen

Tijdens het spel

De kinderen spelen, dus je taalstimulerend werk is volbracht? Zo eenvoudig is het niet. Want hoe stimuleer je tijdens het spel het Nederlands van een bonte bende die meerdere talen gebruikt?

Interactie = meespelen

Als je het Nederlands van kinderen wil stimuleren, is het logisch dat je ook hun thuistaal respecteert want **de thuistaal is als een kapstok voor andere talen**. In vrijetijdsinitiatieven binnen een meertalige context is het Nederlands de voertaal, maar zeker niet de enige taal. Kinderen amuseren zich, en in een ontspannen sfeer komt de taal naar boven die voor hen het gemakkelijkst ligt. Het is heel natuurlijk dat kinderen in andere talen praten, roepen, gillen... Pik er in het Nederlands op in: zo ga je op een positieve, natuurlijke manier in op wat de kinderen zeggen én zo betrek je ook andere kinderen. **Speel en praat mee, toon interesse en stel vragen**. Interactie tussen de kinderen onderling, maar zeker ook tussen begeleider en kind, is cruciaal om tot nieuwe taalverwerving te komen.

Interactie = organisatie

Door een beetje alert te zijn, kan je bij de **organisatie** van een spel of activiteit zorgen dat er veel interactie is. Je zet kinderen bijvoorbeeld beter in kleinere **groepjes** rond een tafel of in een kring. Als je de kinderen in groepjes opdeelt, kan je erop letten dat de groepjes goed gemixt (heterogeen) zijn. Zet beweeglijke en minder beweeglijke kinderen, mondige en stillere kinderen, Nederlandstalige en meertalige kinderen,... samen. Veel kans tot interactie = veel kans tot Nederlands.

Interactie = lachen

Kinderen die opgroeien in een meertalige context kijken niet op van een woordje in een andere taal. Ook zullen ze een vriendje automatisch bijspringen als die even vast zit met het Nederlands of een foutje maakt. Zo wordt er op de dvd even gelachen met 'ojuinsoep'. **Kinderen spelen met taal!** Daarom kunnen ze elkaar ook helpen, corrigeren, uitdagen,... Ze zien humor en creativiteit in taal; soms brouwen ze een nonsenstaaltje, al dan niet doorspekt met flarden Nederlands en woorden uit de thuistaal.

Interactie = reageren, spreekkansen geven

Het is heel normaal dat taalverwerwers tijd nodig hebben om het Nederlands goed onder de knie te krijgen. Ze zijn dan ook het meest geholpen wanneer je hen niet uitdrukkelijk corrigeert. **Je kan beter hun uiting op de juiste manier en met de juiste woorden herhalen**. Op die manier voelen ze zich niet berispt, hou je het gesprek gaande en krijgen ze toch de juiste taal mee.

Bv. kind - "Ik loopte weg en hij tikte me!"

leider - "Ah, liep je net weg toen hij je tikte?"

En wat zei je toen?"

Door na je herhaling een nieuwe, open vraag te stellen, bevestig je het kind in zijn communicatie en toon je interesse in wat het te vertellen heeft. "Wat zei je toen?" is een vraag waarop het kind een eigen antwoord kan geven, zo lok je meer interactie uit. Het kind krijgt meteen een **nieuwe spreekkans** of oefenkans om het Nederlands te gebruiken.

Nederlands stimuleren tijdens het spel, doe je door interactie: meespelen, vragen stellen, babbelen, lachen,... Door een goede organisatie en positieve reacties op wat kinderen zeggen, wordt het Nederlands ook een speeltaal.

ALABOEMSASA?!

Speelse taalstimulering in de vrije tijd

Knoop
gesprekjes aan

- stel open vragen
- luister geduldig
- probeer te begrijpen

Speel in op
de interesses

Tussendoor

Niet alleen tijdens het spel, ook tussendoor is er volop mogelijkheid voor interactie. Hoe benut je die kansen tot taalstimulering?

Interactie = spelen en kletsen

Taalstimulering kan ook tijdens het vieruurtje of het middagmaal, onderweg naar een speelplek of wachtend op de ouders. Deze momenten kunnen zelfs heel taalrijk zijn. Knoop **gesprekjes** aan over de onderwerpen die de kinderen interesseren. Bij een kind dat weinig Nederlands praat, kan je zelf onderwerpen aanbrengen die concreet en duidelijk genoeg zijn. **Luister** ook echt naar wat het kind te vertellen heeft en probeer regelmatig **open vragen** te stellen, want dat soort vragen stuurt aan op meer interactie. Bv. een kind zegt "Ik kan al zwemmen." Een open vraag kan zijn: "Hoe komt het dat je al kan zwemmen?"

Kinderen vinden het ook fijn als je zogenaamde **broekzakspelletjes** (spelletjes om dode momenten op te vullen) met hen speelt. 'Blad, steen of schaar' is een spelletje dat iedereen snel leert en graag speelt, net als handjeklapspelletjes. Je speelt dergelijke spelletjes in kleinere groepen en de kinderen kunnen aan elkaar of aan jou uitleggen hoe het spelletje gaat. Zo leren ze nieuwe spelletjes en nieuwe taal. In kleinere groepen kan je meer aandacht geven aan individuele kinderen. Je bouwt aan de relatie leider-kind, verhoogt zo het welbevinden en creëert daardoor de beste voedingsbodem voor taalverwerving. Bovendien koppel je taal onmiddellijk aan acties en ervaringen, waardoor nieuwe taal beter blijft plakken.

Toon oprechte interesse in de kinderen; speel, babbelen en luister naar hen. Terwijl jij bouwt aan een relatie met het kind, creëer je bij het kind de noodzaak en de zin om het Nederlands te gebruiken.

Interactie = interesse

De **uitdaging** voor leiding en moni's is om tijdens een gesprekje (opr)echt geïnteresseerd te zijn in wat een kind zegt. Als je interesse niet oprecht is, voelen kinderen dit heel snel aan. Voer gesprekjes over wat er zich op dat moment rondom jullie afspeelt, praat over de ruimere ervaringen van de kinderen, maar zorg dat je gesprek **situatiegebonden** is. Bv. als je tijdens de lunch een gesprek wil voeren over de thuissituatie van het kind, doe dat dan via wat jullie op dat moment aan het doen zijn: "Je boterhammen zien er lekker uit. Wie heeft ze gemaakt?", "Welk eten van mama vind jij het lekkerst?", "Wat doe je als je iets niet lekker vindt?", "Heb je ook broers of zussen?". Zo kan je op een meer natuurlijke manier verbanden leggen; wat je vraagt is op dat moment logisch.

Wanneer je tijdens een gesprek voelt dat het kind zoekt naar de juiste woorden in het Nederlands, geef het dan voldoende tijd en **wees geduldig**. Als je te snel zelf de woorden en zinnen gaat aanvullen, neem je de **spreekruimte** van het kind af. Waak hierover, ook als kinderen onderling aan het spelen zijn. Niet iedereen is even rad van tong! Reik wel woorden aan wanneer een kind ze niet vindt of stel je vraag opnieuw in duidelijkere taal.

ALABOEMSASA?!

Speelse taalstimulering in de vrije tijd

Contact met de ouders

Open houding
• ga naar ouders toe

Duidelijke boodschappen
• gestructureerd
• herhaal... met andere woorden, gebaren, voorbeelden,...

Moeilijkere boodschappen?
Andere talen ok

Als monitor, leid(st)er, animator of begeleider, kom je via de kinderen met ouders in contact. Hoe kan je werken aan een goede communicatie met ouders?

Goed contact door open houding

Het kan zijn dat de ouders jou niet opzoeken omdat ze niet voldoende of geen Nederlands begrijpen en spreken. Als leider, monitor of animator moet jij dan het **initiatief nemen om naar de ouders toe te gaan**.

Als je het Nederlands op een positieve manier wil inzetten, is het belangrijk om de thuistalen niet in een negatief daglicht te stellen. Ouders mogen natuurlijk in de thuistaal spreken tegen de kinderen, ook wanneer je luistert. Door je **open houding** voor thuistalen, win je ook het vertrouwen van ouders. Wees geduldig en druk je waardering uit wanneer de ouders Nederlands proberen spreken. Laat de ouders weten dat ze met vragen bij jou terecht kunnen.

Goed contact door duidelijke communicatie

Het is goed om te beseffen dat het onmogelijk is om altijd tegen alle ouders Nederlands te praten. Voor een **duidelijke communicatie** is het Nederlands de norm en kunnen andere talen (meestal Engels en Frans) hulptalen zijn. Gebruik die hulptalen vooral wanneer je complexere boodschappen moet overbrengen en wanneer het niet meer lukt om de boodschap in het Nederlands over te brengen.

Zorg ook voor een **consequente communicatie-aanpak** binnen je werking. Als één bepaalde leider graag en goed Frans spreekt met ouders, zou het kunnen dat sommige ouders gemakshalve telkens die leider aanspreken. Spreek dus onderling af dat je zoveel mogelijk oudergesprekken voert in het Nederlands.

TIPS

- Gebruik **standaarduitdrukkingen** voor begroeting en afscheid in het Nederlands. Ook voor terugkerende eenvoudige boodschappen, gebruik je bij voorkeur het Nederlands.
- Voor het overbrengen van complexere boodschappen, bv. bij mededelingen in verband met de gezondheid en veiligheid van het kind is het soms noodzakelijk dat je overschakelt naar een hulptaal. De inhoud van de boodschap staat **centraal**.
- Om zeker te zijn dat de ouders een belangrijke boodschap begrepen hebben, is het goed om aan het einde van je boodschap enkele gerichte vragen te stellen. Bv. *“Wie kan er (naam kind) komen halen?”*, *“Hoe kunnen we u bereiken als er nog een probleem is?”*.
- De tips voor de communicatie met kinderen die geen of weinig Nederlands kennen, gelden ook voor ouders: **spreek duidelijk**, gebruik **gebaren en lichaamstaal** en herhaal wat je zegt.
- Gebruik eventueel woorden die in meerdere talen hetzelfde zijn (**internationale woorden**), bv. ‘annuleren’ in plaats van ‘afmelden’. Gebruik wel steeds natuurlijke taal, bv. *“De werking loopt tot 17u. Komt u uw kind halen?”* en niet *“Stop, 17u. Jij, komen halen, haar?”*.

Wees toegankelijk voor ouders door je houding, je manier van spreken en je bereidheid tot talige flexibiliteit: de inhoud van de boodschap staat centraal als het gaat over het welzijn van hun kind. Zie ook de extra: tips voor schriftelijke communicatie met ouders.

ALABOEMSASA?!

Speelse taalstimulering in de vrije tijd

Colofon

Deze dvd is ontwikkeld met de steun van Provincie Vlaams-Brabant en vzw de Rand.

Regisseur en coauteur:

Mieke Van Dessel

Auteurs:

Centrum voor Taal en Onderwijs (www.cteno.be) - Caroline Moons, Laetitia Parmentier, Koen Van Gorp, Machteld Verhelst

Productie en lay-out:

Videohouse Motionmakers

Met dank aan:

Tomas De Soete, voor de presentatie van de dvd

Chiro Stokkel

VDS Speelpleinen: Begijnenborre (Dilbeek) en Drie Fonteinën (Vilvoorde)

Taalstages Panta Rhei

Resonansgroep - Peter Biondi (Provincie Vlaams-Brabant), Eddy Frans (de Rand), Vanessa Heymans (Panta Rhei), Isabelle Quinten (VGC), Ellen Smits (VGC), Griet Speeckaert (Chiro), Cindy Vandijck (de Rand), Stefanie Vanhoof (VDS), Karen Vermeir (stagiaire CTO), Bernadette Vriamont (de Rand)